

Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vracamo. Nefrančinskih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list z članarino. Oglaš po centih in dogovoru, davke posebe. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3112.

Učiteljstvo govori!

KOŠAČAN:

Razmišljanje o materijalnem stanju uradništva.

Ljubljansko učiteljsko društvo je zavzelo na svojem običnem zboru dne 11. oktobra 1928 z ozirom na časopisne polemike v zadnjem času tihoče se učiteljskega stanju sledeče stališče: »Naša vera v moč stanovske organizacije je tako velika, da taki izpadi v dnevnem časopisju ne morejo vplivati na enotnost naše organizacije.

Odklanjamo pa strankarstvo v stanovskih vrstah ker vidimo le v močni stanovski organizaciji garancijo za pravično postopanje z učiteljstvom.»

V zadnjem času so se pojavili v ljubljanskih dnevnikih članki, polni, resnega časa pisja ne vrednih psov napram učiteljstvu.

Nemoralna dejanja in prestopki posameznikov se hočejo kratkoma generalizirati in z njimi oblatiti ves učiteljski stan. Proti temu so pričela sedaj nastopati okrajna učiteljska društva.

Vsi poznamo dobro metode političnih strank — poznamo tudi nesolidne temelje dobrot, ki jih nudi posamezniku strankarstvo — in ravno radi poznanja teh metod in takozvanih dobrot, ki jih nudi posamezniku strankarstvo, je naša organizacija pokazala hrbet strankarstvu in njenemu vplivu na našo organizacijo ter na vprašanja, v katerih je nujno potrebno, da nastopa naš stan enotno in solidarno.

A to stališče naše organizacije, ki je stališče nas vseh v njej organiziranih članov, je marsikomu, predvsem ekstremnim strankarjem, ki jim je napoti celo stanovska strpnost, trn v peti in zato ne morejo trpeti našega stanovskega edinstva.

»Divide et impera« je njihovo načelo in to načelo sije iz vseh omenjenih člankov v dnevnem časopisju.

Razdeliti nas hočejo na dvoje, troje in še več delov, da bi lažje pometali z našim stanom, kot so to delali v preteklosti. Ampak učiteljstvo se dobro zaveda, da mu more ojačiti njegov materijalni položaj in ugled edinole močna stanovska organizacija in ne kakor ne strankarska borba, ki vpliva le razdiralno na vse resno delo, če se zanaša celo v vsem skupna stanovska in strokovna vprašanja.

Pri vsej tej zadevi pa je treba omeniti, da je med učiteljskim stanom samim še nekaj nestrpnih strankarjev, ki jim je stranka več nego dobrobiti stanu. In ti posamezniki so oni, ki pomagajo ekstremnim strankarjem in strankarskemu časopisju pri njihovih pozivih razdvojiti naš stan. Predvsem moramo obsoditi take tovaršice in njihovo razdiralno delo — nato pa povedati strankarjem da je učiteljstvo spregledalo in se ne spušta več v medsebojno borbo, temveč hoče ostati združeno v enotni stanovski organizaciji — vedno solidarno v borbi za svoje materijalno in moralno pravo.

Nekateri strankarski ekstremisti iz naših vrst opravičujejo svoje stališče in ga utemeljujejo s tem, da se le preveč izrablja od gotovega dela učiteljstva današnje politično konjunkturo ter se očito protežira režimске stranke. To protežiranje je sicer previdno maskirano z raznimi utemeljitvami. Res je to! Toda poglejmo in vprašajmo one, ki se sedaj pritožujejo in vpijejo, ali so se enako oglašali in zavzemali enako stališče tudi ob kurzu njihovega političnega režima.

Če kedaj je sedaj dobilo učiteljstvo dovolj izkušenj, da se vsako izrabljanje politične konjunktore prej ali slej maščuje, če ne ravno nad onimi, ki to izvršujejo, pa nad stanom v splošnem. Zato je tembolj upravičeno, da varuje ves stan ravno linijo da se bori tudi organizacija proti onim, ki to linijo kršijo na račun svojih sotovarišev in principov, ki smo jih dolžni varovati v dobrobiti stanu vsi.

Tudi polemik v dnevnem časopisju smo krivi sami. Da govorimo jasno: Krivi jih ni večina učiteljstva, ki jih obsoja, ampak krivi so jih zopet oni strankarski ekstremisti iz naših vrst, ki jih imamo po en ducat še na vsaki strani.

Ti zanašajo izpade v dnevne liste, ti napadajo svoje sotovariše drugega političnega prepričanja po dnevnih časopisjih, nasprotni ducat jim odgovarja, strankarski ton primeša še uredništvo, račune pa mora plačati večina učiteljstva in ves učiteljski stan, ki pri tem trpi.

Zato je naša dolžnost, da nastopimo z vso silo proti takemu neodgovornemu postopanju, posebej pa proti neodgovornim osebam, ki se skrivajo za hrbet uredništva in te izpade povzročajo. Javno morajo vsa društva govoriti o tem vprašanju, da čujejo to obsodbo škodljivci našega stanja in jo čuje tudi dnevno časopisje.

Pletenine lastni izdelki vedno v veliki izbiri. Najmodernejši vzorec. Naročila po meri v najkrajšem času. Velika zaloga nogavic. FR. M. ROZMAN, Ljubljana, Zidovska ul. 7.

O tem se je zapisala že marsikatera beseda, stvarno prepričajoča, ali ostro žigosajoča. Ali naj umolknemo? Ne smemo. Govorimo in pišimo tedaj, da se stvar ne pozabi.

S trojnega pogleda hočem razmotrivati gorenjo snov: a) Vzroki, b) posledice našega bednega stanja, c) odpomoč proti temu.

K a). Vzroki našega nad vse slabega materijalnega stanja se dajo obeležiti v naslednjih stavkih: 1. Naši prejemki so nezadostni že od prevrata sem; 2. pravice našega stanja še niso ustaljene, marveč se iste navzlic obstoječemu uradniškemu zakonu samovoljno izpreminjajo in krejijo po finančnih zakonih in ministrskih uredbah; 3. uradniški prejemki niso enaki v vseh pokrajinah, marveč dovoljujejo vsakoletni državni proračuni, posebne nagrade osobju glavne kontrole, drž. sveta, politični upravi v južni Srbiji itd.; 4. Živimo v razdrapanih državnih in finančnih razmerah.

Vse to so znane stvari in ni treba izgubljati mnogo besedi. Mesečni prejemki prečanskega uradništva znašajo do 1000, 2000 in 3000 Din (bele vrane so oni, ki prejemajo več). Ker pa je dokazano, da potrebuje družina brez otrok vsaj 2500, z enim in dvema otrokoma 3200—3700 Din, s tremi otroci 4200—5000 Din mesečno, si moremo predstavljati, kako beraško, pasje življenje žive državni nameščenci že vsa ta leta. Življenje upokoječev pa sploh ni življenje ljudi.

Pri vsem tem se nam mrčvarijo in odvzemajo že zakonito zajamčene pravice, nalaga vedno večji davek in drugi kakor z neba sklateni odtegljaji. Ali naj spominjamo, kako so nam odtegovali prispevke za poplavljenice (100 Din mesečno) in to najprej proviziorno, potem pa definitivno v prid — državni blagajni! Opetovano so bile naše draginjske doklade v nevarnosti, da se še bolj okrnejo. Le z največjim naporom smo to preprečili.

Naša uradniška pragmatika nam je prišla razen dobrih strani tudi marsikaj slabega, krivičnega in nejasnega. In zdaj delajo z lepimi dnevnici (hic Rhodus) postavljene komisije že 5 dolgih črskih let na tem, da izdelajo ob predlogih uradniških organizacij nov, zadovoljiv činovniški zakon in boljše, pravičnejšo razvrstitveno uredbo. Zaman čakamo in čakamo. Ni osnutka, še manj pa spricho nebržnosti naših vlad zakona.

Kar se dá enemu več, ne rečem ravno preveč — glej razne specijalne doklade — toliko manj ostane za nameščence ostalih resorov in pokrajin. Vse državno uradništvo naj bi prejemalo enake, seveda zadostne prejemke, diferencirane le po kategorijah in skupinah. Izjemo bi bilo morda delati le pri prometnem uradnistvu. S tega stališča tudi niso upravičene posebne doklade sodnikom, ako jih istočasno ne uživajo nameščenci drugih upravnih panog s fakultetno izobrazbo. Delo in odgovornost je povsod, potreba neodvisnosti tudi.

Kot začetni državi se nam je boriti z nebroj naravnimi težavami, še več pa smo si jih ustvarili sami z brezplodnim, brezmejnim politiziranjem, večnimih ministrskimi krizami in partizanstvom. Zato pa je naše narodno in državno gospodarstvo na tleh in raste pasivnost naše trgovske bilance (v I. polletju 1928 smo pasivni za 1132 milijonov Din). Spricho ponavljajoče se gospodarske in finančne krize tudi noče vlada imeti sredstev za izboljšanje našega gmotnega stanja, nasprotno prejemki se nam zmanjšujejo, dasi traja draginja naprej. Izplačati nam noče država niti tistih borih, že davno zapadlih razlik na prejemkih od 1. oktobra 1923 do 1. maja 1924. In ta častni njen dolg znaša le 250—300 milijonov dinarjev.

K b). Posledice našega mizernega gmotnega položaja so uničujoče. Uradnik, strp po večnih skrbah za obstanek, je zašel v odvisnost od gospodarsko boljše situiranih krogov (trgovcev, obrtnikov), izgubil je potrebno samozavest. Njegov nastop kot predstavnik državne oblasti je postal negotov, labilen. Tako tvori danes državno uradništvo pravi duševni in telesni proletarijat. In v takih proletercih naj gleda ljudstvo zastopnika države, zastopnika avtoritete!

Včasih je uradnik prednjačil v javnem, družabnem in društvenem življenju; danes se stiska zadolžen in ponižan v svojem boriem stanovanju in si ne upa ven, v svet, v prirodo, na prireditve. Ako bo trajalo današnje stanje še nekaj časa, bo moral izstopiti uradnik z vseh društev, ker ne bo zmagoval več članarine, ali pa postati tudi v severnih krajih oferaš in zaradaš.

Kdor ni živel sam življenje uradnika z gori označenimi prejemki, ta ne pozna večno grizočega črva stramu in najhujše ozlovoljenosti, ko nedostaje dan za dnevom, mesec za mesecem denarja za najpotrebnejše stvari, za družino kot celoto, za šolo posebej.

K c). Za odpomoč smo se obračali na državo s predstavkami, resolucijami in proš-

njami. Zaman je bilo in najbrže i bo. Skoro smo izgubili vero, mi, ki smo toliko hrepeli po naši državi. Preveč je pri nas balkanstva, preveč intrig. Zato pa je cvetelo ali še cvete ob priprigi politične uprave tam doli partizanstvo, demagogija in izrabljanje javnega, državnega denarja. Letno sta šli 1—2 milijardi po zlu (na provizijah, umetnih dnevnicih, sploh korupciji). Kaj bi se dalo s tem denarjem napraviti! I nam bi se mogli prejemki povečati.

Postaviti se nam bo treba na lastne noge gospodarsko in politično. Strnimo svoje zastopnike v okviru drugih strank, kreditne in stavbne zadruge, predvsem pa si izberimo pri prihodnjih skupščinskih volitvah lastno politično delegacijo ali vsaj svoje zastopnike v okviru drugih strank, pa bodele videli, da se bo pela takoj druga pesem.

Obenem apeliramo tudi na naše gospodarske kroge, da nas v naših težnjah podpirajo. To bo tudi njim v prid! Saj se more narodno gospodarstvo redno in uspešno razvijati le ob dobri, pošteni upravi, ne pa ob proletarizirani in korumpirani.

(»Naš glas«.)

Za podvig slovenske žene.

(O pomenu in delu dekliških krožkov.)

II.

Nekatere, zlasti mlajše tovaršice, ki so imele že lansko leto namen osnovati dekliške krožke, so izrazile željo po nekoliko točnejšem navodilu tudi glede snovi. Zato je sklenil odsek podati okvirni načrt dela, ki ga je pa smatrati le kot nekaj nasvet onim, ki se še niso orijentirali v delu. Načrt seveda prikroji vsaka po svoje, spolni ali reducira, prav po svoji uvidenosti. Jasno je, da se tu podana snov ne more smatrati kot posamezni predmet, ampak vsak razgovor naj tvori v sebi zaokroženo celoto, ena panoga raj spopolnjuje drugo, prav kakor življenje ni razkosano, ampak je celota. Pri tem pa ne pozabiti globlji, idejni smisel dela v dekliških krožkih: vsestransko dvigniti našo ženo.

I. Gospodinjstvo.

Gospodinjstvo v običajnem smislu je skupni pojm vseh opravkov in dolžnosti gospodinje; je torej zelo obsežen pojm in če govorimo o poklicu gospodinje, polagamo veliko premalo važnosti v dalekosežnost pomena tega poklica. Če pomislim, kaj vse spada v gospodinjstvo uvidimo, da je težko točno opredeliti dela, ki bi jih lahko uvrstili pod to panogo pri snovanju delovnega načrta.

Vsekako pa je tu največ vprašanj, največ prilike za najplodnejše razgovore, od katerih imajo dekleta posebno dosti koristi. Tu pridejo v poštev tudi gospodarska vprašanja, ki zanimajo ali bi vsaj morala zanimati kmečko dekle ravno tako kot vprašanja iz gospodinjstva.

1. Gospodinjstvo vohče: Poklic kmečke gospodinje. Poklic delavske gospodinje. Lastnosti dobre gospodinje. Kako bodi urejena kmečka hiša (dom vohče). Kuhinja. Sobe. Shramba. Klet. Veža in podstrešje. Hlev. Red pri hiši. Razdelitev dela. Posli. Vsakdanje pospravljanje. Glavno pospravljanje. Varstvo pred mrčesi in raznimi škodljivci. Razsvetljava. Kurjava in kurivo.

2. Prehrana: Splošno o hrani in njene sestavine (beljakovine, mineralne snovi, toščica, ogljikovi vodani — škrob in sladkor — voda, dopolnila in vitamini). Vpliv hrane na življenje in zdravje. Kako se hranimo v različnih življenjskih dobah (dojenček, puberteta, noseča in doječa mati, klimakterij, starostna doba). Beljakovina živila (meso, mleko, jajca, otročnice). Škrobnata živila (moka, krompir). Toščice (maslo, svinjska mast, olje). Zelenjave in sočivje. Sadje. Konzerviranje in shranjevanje živil. Razna navodila za pripravljane jedil. Uporabo ostankov. Bolniška hrana.

V živinorejskih krajih naj se opozori zlasti na snago pri molži, mlečnih posodah in mlečnih izdelkih.

3. Vrtnarstvo in uporaba sadja: Potreba in važnost domačega vrta. Ureditve vrta (zemlja, voda, razdelitev, vrtnarsko orodje). Gnojenje (sestavine zemlje, snovi, ki jih zemlja primanjkuje, naravna in umetna gnojila).

Splošna navodila o gojenju zelenjadi rastlin. Razmnoževanje, setev in sajenje. Pletev, okopavanje in osipanje ter zalivanje. Zatiranje škodljivcev.

Pridelovanje najbolj važnih zelenjadnih rastlin. Shranjevanje zelenjadi za zimo. Vrtno cvetje.

Oskrbovanje sadnega drevja.

Uporaba sadja: Sadna plemena in najvažnejše vrste v naših krajih. Sestavine sadja. Zakaj se sadje pokvari. Kako spravljamo in shranjujemo sadje. Sušenje sadja. Vku-

havanje sadja. Sadna mezga. Sadni sokovi s posebnim ozirom na alkoholno vprašanje. Konzerviranje zelenjadi.

4. Gospodinjstvo spisje: Naročilna pisma za semena. Pisma z računi za prodano mleko, zelenjavo, jajca. Objave in inserati. Poizvedovalna pisma. Potrdilo in pobotnica. Dolžno pismo. Pogodba. Službeno izpovedoval.

Navodila, kako je oddati pisma, brzojavke, denar, blago po pošti. Raba poštnih položajev.

5. Gospodinjstvo računstvo: Tržne cene. Prodajni računi za mleko in mlečne izdelke, za jajca in zelenjavo. Nakupni računi za živila, perilo in obleko ter za krmila.

Hranilnični računi. Obreštni in procentni računi. Zavarovalni računi. Poselski računi.

6. Gospodinjstvo knjigovodstvo: Splošno o gospodinjstvem knjigovodstvu. Proračun. Zapisnik dohodkov in izdatkov. Sklepni letni račun.

7. Obleka: O blagu, obleki in perilu v splošnem. Na kaj je treba paziti pri nakupu blaga. Pranje belega perila. Pranje pisane, volnene in svilene robe. Odpravljanje madežev. Spravljanje zimske obleke čez poletje. Obutev.

8. Higijena: Skrb za zdravo stanovanje (zrak, svetloba, solnce). Škodljive posledice vlažnega stanovanja. Tesna obleka in tesno obujalo. Umivanje in utrjevanje.

Poznavanje človeškega telesa. Obtoč krvi. Delovanje srca, želodca, pljuč. Živčevje, čutila.

Varovanje pred škodljivimi vplivi. Alkoholizem. Važnost protialkoholnega gibanja z zdravstvenega, gospodarskega in socialnega vidika.

Nalezljive bolezni. Povzročitelji bakterij. Znaki pri posameznih boleznih. Vzroki. V naših krajih najpogostejše nalezljive bolezni. Kako se prenašajo. Kako se jih obvarujemo. (Razkuževanje in snaga).

Higijena ženskega življenja. Prva pomoč v nezgodah. Zasilne obveze. Pomoč pri krvavitvah. Običajna zastrupljenja. Prik strupenih kač. Strupene gobe. Zastrupljenje s pokvarjenim mesom.

Domača lekarna (čaji, sokovi, zelišča). Postrežba bolnikom.

9. Higijena otroka: Dojenčkov razvoj in njegova nega. O novorojenčku. Kapanje. Povijanje. Plenicne in obleka. Postelja za dojenčka. Duševni razvoj in vzgoja dojenčka. Telesni razvoj dojenčka. Prvi poskusi v hoji. Prvi zobje. Igraje.

Prehrana dojenčka. Naravna prehrana. Vrednost dojenja. Kaj otežuje dojenje. All sme dojeti bolna mati. Kako naj živi doječa mati. Red v dojenju. Prehrana pri dojenju. Umetna prehrana. Prednosti naravne prehrane. Sestavine mleka. Koliko mleka dobi dojenček na dan.

Bolezni dojenčka. Kako čuvamo dojenčka pred boleznimi. Kožne bolezni. Gnojno vnetje oči. Tuberkuloza. Ošpice. Oslovsiki kašel. Škrlatinka. Davica. Koze. Nahod. Ptičjojena sifilis. Rahitis.

10. Vzgoja: Telesna vzgoja. Duševna vzgoja. Duševni razvoj otroka (občutek, znanost, predstava, pozornost, spomin, domiselnost, razum). Vzgojna sredstva v družini (zgodbe, navada, nadzorstvo, nagrada, kazni). Nравstvena vzgoja. Socialna vzgoja.

III. Ročno delo.

Često je v dekliškem krožku ročno delo glavno in najbolj privlačno sredstvo, s katerim se privabi dekleta. Večkrat je to edini predmet, ki se poučuje temeljito, o vsem drugem se razgovarja poleg. Zato vsebuje načrt ročno delo kot predmet zase.

1. Šivanje in prikrjevanje perila: Prikrjevanje enostavnih kosov ženskega, moškega in otroškega perila. Posteljno perilo. Izdelovanje predpasnikov in preprostih domačih oblek.

2. Krpanje perila.

3. Pletenje zlasti volnenih izdelkov (jopica, šal, krilo, otroške obleke, plaščki).

4. Razni vbodi: Zanjkan prtček, zastori z zanjkanim (kvačkanim) vložkom.

III. O zadrudništvu.

Napačno je mnenje, da naj se za gospodarska vprašanja zanima le moški. Nujno potrebno je marveč, da je v vsa vprašanja, ki zadevajo dom in družino posvečena žena ravno tako kakor mož. Zato naj tudi kmečko dekle oziroma žena spozna proces proizvodnje, vrednost vzajemnosti, zadrudništva. Kajti tudi žena, da, predvsem žena more pospešiti napredek razvoja, če se ji vcepi razumevanje in smisel za produktivne in gospodarske zadruge.

O bistvu in pomenu zadrudništva. Iz zgodovine zadrudnega gibanja (prvi početki v Angliji, Franciji, Nemčiji). Posojilnice. Konsumne in produktivne zadruge.

IV. Najvažnejše iz pravnih vprašanj.

Nasledstveno pravo. O oporoki. Kdo more veljavno napraviti oporoko. Oblika oporoke. Lastnoročna pismena oporoka. Ustna oporoka. Oporočne prič. Preklie oporoke. Nujni delež. Razdedinjenje. — Pričevanje. — Poroštva. — Zenitovanjsko pismo.